

IZ GERONTOLOŠKE LITERATURE

Uradna spletna stran Evropske komisije, slovensko in angleško gradivo v povezavi z Evropskim stebrom socialnih pravic. V: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights_sl; <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1311&langId=en> (sprejem: 23. 2. 2018).

SPREJET EVROPSKI STEBER SOCIALNIH PRAVIC

17. novembra 2017 so Evropski parlament, Svet in Evropska komisija skupaj razglasili sprejetje *Evropskega stebra socialnih pravic (Steber)*, ki ga je Juncker napovedal že leta 2015. Steber določa smernice za večanje socialne pravičnosti v državah EU. Gre za dvajset načel in pravic, razdeljenih v tri sklope: *enake možnosti in dostop do trga dela, pošteni delovni pogoji* ter *socialna zaščita in vključenost*. Poleg načel in pravic so že izšli nekateri spremljevalni dokumenti, kot so preglednica zaposlitvenih in socialnih kazateljev ter zakonodajni in nezakonodajni ukrepi. Po pregledu dokumenta bomo podrobneje predstavili načela, ki se nanašajo na področje staranja.

Prvi sklop z naslovom *Enake možnosti in dostop do trga dela* zajema naslednje štiri točke z njim ustrezajočimi načeli:

1. izobraževanje, usposabljanje in vseživljenjsko učenje,
2. enakost spolov,
3. enake možnosti,
4. aktivna podpora pri zaposlitvi.

Naslednji sklop, *Pošteni delovni pogoji*, zajema šest načel za naslednja področja:

5. varna in prilagodljiva zaposlitev:
6. plače,

7. informacije o pogojih za zaposlitev in zaščiti v primeru odpovedi,
8. socialni dialog in udeležba delavcev,
9. usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja,
10. zdravo, varno in primerno delovno okolje ter varstvo podatkov.

Tretji sklop, *Socialna zaščita in vključenost*, pa zajema preostalih deset načel za naslednja področja:

11. otroško varstvo in podpora za otroke,
12. socialna zaščita,
13. nadomestila za primer brezposelnosti,
14. minimalni dohodek,
15. dohodki in pokojnine za starejše,
16. zdravstveno varstvo,
17. vključenost invalidov,
18. dolgotrajna oskrba,
19. stanovanja in pomoč za brezdomce,
20. dostop do osnovnih storitev.

Najbolj neposredno se staranja dotikata 15. in 18. načelo. Petnajsto govori o dohodkih in pokojninah za starejše, pri čemer izpostavlja, da imajo starejši pravico do sredstev, ki jim zagotavljajo dostojno življenje. Osemnajsto načelo pa govori o dolgotrajni oskrbi in pravi, da ima vsakdo pravico do cenovno dostopnih in kakovostnih storitev dolgotrajne oskrbe, zlasti oskrbe na domu in storitev v skupnosti.

Deveto načelo pa se nanaša na družinske oskrbovalce, s tem pa posredno tudi na staranje. Govori o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja ter daje staršem in osebam, ki morajo skrbeti za druge, pravico do ustreznega dopusta in prožnih ureditev dela ter dostopa do storitev oskrbe. Opredeli tudi, da morajo imeti ženske in moški enake

pravice do posebne odsotnosti z dela za opravljanje oskrbe ter da naj se jih spodbuja, da jo usklajeno koristijo.

Prav to načelo pod drobnogled vzame ena od štirih spremljevalnih pobud Stebra, ki jih predlaga Evropska komisija. Vsebuje tako zakonodajne kakor nezakonodajne ukrepe, ki so trenutno v obravnavi Evropskega parlamenta in Sveta. Na uradni spletni strani piše, da rezultate lahko pričakujemo v letu 2018. Poglejmo podrobneje, za kaj gre.

Z ukrepi se Evropska komisija loteva dveh med seboj povezanih problematik. To sta kakovost življenja staršev in svojcev, ki imajo oskrbovalne obveznosti, ter velika ekonomska škoda, ki jo prinaša odsotnost žensk s trga delovne sile; ocena te škode je letno 360 milijonov EUR. Ključ do rešitve je ustvarjati razmere, ki bodo omogočale osebam, ki skrbijo za svoje otroke ali starejše sorodnike, da bodo lahko uravnovešeno uskladile svoje poklicno in zasebno življenje. Zato se Evropska komisija zavzema, da bi v državah EU zakonsko vpeljali nekatere minimalne standarde pri očetovskem, starševskem in oskrbovalnem dopustu ter da bi omogočili možnost prožne ureditve delovnega časa za starše in družinske oskrbovalce. Po trenutnem predlogu bo vsak zaposleni, ki ima resno bolnega ali kako drugače od njegovega oskrbovanja odvisnega sorodnika, upravičen do petih dni oskrbovalnega dopusta, ki bo plačan vsaj toliko kakor boleznina. Poleg oskrbovalnega dopusta daje direktiva vsem zaposlenim, ki so starši otrok do dvanajstega leta, in tistim, ki skrbijo za onemoglega sorodnika, pravico do prožne ureditve dela, in sicer do dela na domu, do prilagoditve delovnega časa in do prehoda z dela s polnim delovnim časom na delo s krajšim delovnim časom in obratno. V zakonodaji EU ta pravica trenutno obstaja

le, kadar se delavec po starševskem dopustu vrne na delo.

Iz evropskega združenja Eurocarers pravijo, da imajo nekatere države v svojih nacionalnih zakonodajah sicer že sedaj precej večje število dni oskrbovalnega dopusta (npr. Nemčija, Francija ipd.), vendar ga nekatere države sploh še ne poznajo. Prožna ureditev dela je ključnega pomena. Poleg tega je po mnenju izvršnega direktorja *Stacyja* Igemonosa velik napredek tudi to, da se v evropski zakonodaji eksplicitno govori o pravicah družinskih oskrbovalcev in da bo v prihodnjih letih na tem področju prihajalo do večjih sprememb.

Za polno uresničitev načela usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja Evropska komisija predlaga tudi naslednje nezakonodajne ukrepe: zagotoviti varstvo pred diskriminacijo in odpuščanjem staršev (posebno nosečnic in delavcev, ki prihajajo z očetovskega ali starševskega dopusta) in družinskih oskrbovalcev; spodbujati glede na spol uravnovešeno koriščenje dopustov, povezanih s starševstvom in z oskrbovanjem, ter koriščenje dogovorov o prožni ureditvi dela; bolje izkoristiti evropska sredstva za izboljševanje sistema dolgotrajne oskrbe in otroškega varstva; odstraniti odvrtačne ekonomske dejavnike pri drugotnih hranilnih družinah (tj. običajno zakonec z nižjim dohodkom), ki preprečujejo ženskam, da bi se vključile na trg dela oziroma da bi delale s polnim delovnim časom.

V Evropski komisiji so prepričani, da bodo s takimi ukrepi veliko pridobile tako posamezne osebe kakor podjetja in širša družba. To, da bodo starši in družinski oskrbovalci lažje uskladili poklicno in zasebno življenje, več zaslužili in imeli večje možnosti v poklicni karieri, bo pozitivno vplivalo na premoženjsko blagostanje ter na socialno vključenost in zdravje družin. Podjetja bodo

pridobila bolj motivirano, zadovoljno in učinkovito delovno silo, večji spekter talentov ter zmanjšanje odsotnosti (absentizma). Vse to – skupaj s povečevanjem zaposlenosti žensk – so pridobitve, ki bodo državam EU pomagale, da se ustrezno soočimo s staranjem prebivalstva in z demografsko krizo ter si zagotovimo finančno stabilnost.

Zaključimo z mislijo, ki jo je na dan sprejetja Stebra povedal Juncker: »Evropska unija se s tem dokumentom zavzema za pravice svojih državljanov v našem hitro spreminjajočem se svetu; pravična in socialna Evropa je namreč ključna za oblikovanje prihodnosti skupnosti.«

Marta Ramovš